

Stokłosa, Marek

Uwolnienie z kar kościelnych w sakramencie pokuty

Studia Redemptorystowskie nr 9-1, 335-358

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

UWOLNIENIE Z KAR KOŚCIELNYCH W SAKRAMENCIE POKUTY

W sakramencie pokuty wierni, dzięki absolucji udzielonej przez uprawnionego szafarza, otrzymują od Boga przebaczenie grzechów popełnionych po chrzcie oraz dostępują pojednania z Kościołem (kan. 959 KPK/83). Prawodawca aktualnie obowiązującego *Kodeksu* postanawia, że szafarzem sakramentu pokuty może być tylko kapłan. Jednak do ważnego odpuszczenia grzechów nie wystarczy mieć święcenia kapłańskie. Kan. 966 § 1 KPK/83 wymaga od kapłana posiadania także upoważnienia (*facultas*), niezbędnego do wykonywania tej posługi sakramentalnej w odniesieniu do wiernych, którym udziela rozgrzeszenia. Jest ono udzielane mocą samego prawa¹, albo wraz z objęciem urzędu², albo przez kompetentną władzę kościelną³.

¹ Z mocy samego prawa upoważnienie posiadają: papież, kardynałowie i biskupi (kan. 967 § 1 KPK/83). Kardynałowie mogą spowiadać wszędzie, natomiast biskupi także na obcym terytorium, o ile w poszczególnych przypadkach nie sprzeciwi się temu biskup diecezjalny danego terytorium.

² Dotyczy to urzędu ordynariusza miejsca, kanonika penitencjarza, proboszcza i pozostałych urzędów zrównanych w prawie z proboszczem (kan. 968 § 1 KPK/83). Prezbiterzy, sprawując powyższe urzędy, mogą korzystać z tego upoważnienia wszędzie, chyba że w poszczególnych przypadkach sprzeciwiły się temu ordynariusz miejsca na swoim terytorium (kan. 967 § 2 KPK/83). Upoważnienie z mocy objęcia urzędu posiadają również przełożeni kleryckich instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego na prawie papieskim (kan. 968 § 2 KPK/83). Jednak ich upoważnienie jest zawężone do spowiadania własnych podwładnych oraz tych, którzy dniem i mocą przebywają w domu zakonnym.

³ Upoważnienia do spowiadania jakichkolwiek wiernych może udzielić tylko ordynariusz miejsca (kan. 969 KPK/83). Prezbiterzy, na mocy upoważnienia udzielonego przez ordynariusza miejsca inkardynacji lub miejsca stałego zamieszkania, mogą spowiadać na całym świecie, o ile w poszczególnych przypadkach nie sprzeciwiły się co do swego terytorium ordynariusz danego miejsca (kan. 967 § 2 KPK/83). Tak zdefiniowanego upoważnienia nie może udzielić żaden przełożony kleryckiego instytutu zakonnego i stowarzyszenia życia apostołskiego na prawie papieskim, nawet przełożony wyższy. Upoważnienie udzielone przez takich przełożonych zarówno własnym podwładnym, jak i pozostałym prezbiterom ogranicza się do spowiadania gdziekolwiek tylko członków danego instytutu i tych, którzy dniem i nocą przebywają w domu instytutu, chyba że w poszczególnych przypadkach sprzeciwiły się przełożony wyższy w stosunku do swoich podwładnych (kan. 967 § 3 KPK/83). Stąd też prezbiterzy przynależący do instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego na prawie papieskim mogą spowiadać jakichkolwiek wiernych i wszędzie, o ile posiadają stosowne upoważnienie od ordynariusza miejsca stałego zamieszkania, które jest im udzielane przynajmniej za domniemaną zgodą ich własnego przełożonego (kan. 969 § 1 KPK/83).

Jednak niektóre z grzechów ciężkich, jakie penitent wyznaje upoważnionemu kapłanowi w indywidualnej i integralnej spowiedzi, są w prawodawstwie kościelnym zdefiniowane również jako przestępstwa. KPK/83 nie podaje definicji przestępstwa, w literaturze kanonistycznej natomiast określa się je jako zewnętrzne i ciężko poczytalne naruszenie z winy umyślnej lub nieumyślnej ustawy lub nakazu, obwarowane sankcją karną⁴. W tej perspektywie każde przestępstwo jest grzechem, czyli czynem moralnie nagannym. Natomiast nie każdy grzech, nawet moralnie ciężki, jest równocześnie przestępstwem. Trzeba także zaznaczyć, że prawodawca za popełnienie pewnych przestępstw przewiduje sankcje karne, które, tak jak grzech ciężki, zabraniają przyjmowania sakramentów. Są to dwie cenzury, a mianowicie ekskomunika (kan. 1331 § 1 n. 2 KPK/83) i interdykt (kan. 1332 KPK/83), którymi przestępca w Kościele łacińskim może zostać ukarany mocą samego prawa (*latae sententiae*) bądź przez kompetentną władzę kościelną (*ferendae sententiae*). Cenzury *latae sententiae* również mogą zostać zdeklarowane. W tym przypadku kara zaciągnięta mocą samego prawa staje się dla przestępcy jeszcze bardziej uciążliwa na skutek obciążenia dodatkowymi zakazami określonymi w prawie (kan. 1331 § 2 i 1332 KPK/83).

W kontekście popełnienia zarówno grzechu ciężkiego, jak i przestępstwa, szczególnie wykroczenia, za którego popełnienie sprawca zostaje ukarany cenzurami kościelnymi zabraniającymi przyjmowania sakramentów, pojawia się zagadnienie ewentualnego uwolnienia z kary w sakramencie pokuty, czyli w zakresie wewnętrznym sakramentalnym. Zwyczajnie, w zakresie zewnętrznym, od kary zarezerwowanej Stolicy Apostolskiej uwalnia *Stolica Apostolica*, natomiast w przypadku pozostałych kar władzę uwalniania posiada ordynariusz, według zasad określonych w kan. 1354–1356. W szczególnych sytuacjach, wychodząc naprzeciw potrzebom wiernych dla zapewnienia im uświęcenia i zbawienia, prawodawca umożliwia przestępcy uwolnienie się z kary w sakramencie pokuty. Pojawia się jednak w tym miejscu pytanie, czy wszyscy spowiednicy mający upoważnienie do spowiadania są też uprawnieni do równoczesnego udzielania absencji z popełnionych grzechów i z kary. Trzeba zdecydowanie pokreślić, że samo posiadanie upoważnienia do spowiadania wiernych, udzielone zgodnie z prawem, nie daje spowiednikowi władzy uwolnienia penitenta

⁴ Por. J. Syryjczyk, *Sankcje w Kościele, część ogólna, komentarz*, Warszawa 2008, s. 99–100; B.F. Pighin, *Diritto penale canonico*, Venezia 2008, s. 103–104; V. De Paolis, D. Cito, *Le sanzioni nella Chiesa. Commento al Codice di Diritto Canonico. Libro VI*, Città del Vaticano 2001, s. 90.

w sakramencie pokuty z zaciągniętej kary. Mają ją tylko ci spowiednicy, którym prawo bądź kompetentna władza kościelna przyznała pewien zakres władzy uwalniania od kar kościelnych w sytuacjach zwyczajnych lub nadzwyczajnych. Niemniej jednak władza tych szafarzy podlega także pewnym ograniczeniom, gdyż nie we wszystkich przypadkach mogą oni udzielić abszolucji z kar kościelnych, a następnie rozgrzeszyć penitenta z popełnionych grzechów. Źródłem tych ograniczeń jest sam fakt podziału kar kościelnych na cenzury i kary ekspiacyjne oraz na kary *latae sententiae* i *ferendae sententiae*, a także ewentualna deklaracja kary *latae sententiae*. Ponadto innym ważnym powodem ograniczenia władzy spowiednika jest zastrzeżenie Stolicy Apostolskiej uwolnienia z ekskomuniki zaciągniętej mocą samego prawa na skutek popełnienia niektórych ciężkich przestępstw.

Osobne zagadnienie, które zostanie poruszone w ostatniej części niniejszego studium, to ukazanie roli spowiednika jako pośrednika w uwolnieniu penitenta z kar zastrzeżonych Stolicy Apostolskiej.

1. Uwolnienie od kary w zakresie wewnętrznym sakramentalnym w zwyczajnych sytuacjach

Jak już zasygnalizowano we wstępie do artykułu, w zwyczajnych sytuacjach nie wszyscy spowiednicy posiadają władzę uwalniania z kar kościelnych w zakresie wewnętrznym sakramentalnym. Prawo, przy zachowaniu pewnych ograniczeń, przyznaje taką władzę ordynariuszowi, biskupowi, kanonikowi penitencjarzowi oraz kapelanowi szpitala, więzienia i podróży morskiej. Ponadto upoważnienie do udzielania abszolucji od pewnych kar w zakresie wewnętrznym sakramentalnym kapłani mogą otrzymać od Stolicy Apostolskiej lub od ordynariusza czy ordynariusza miejsca.

1.1. Ordynariusz

KPK/83 w kan. 1355 §2 przyznaje ordynariuszowi⁵ władzę zwalniania ze wszystkich kar *latae sententiae* ustanowionych ustawą, które nie zostały deklarowane ani zastrzeżone Stolicy Apostolskiej. Z treści tego kanonu

⁵ Do ordynariuszy prawodawca zalicza tych wszystkich, którzy zostali wymienieni w kan. 134 § 1 KPK/83. Ordynariuszem jest również prałat prałatury personalnej (kan. 295 § 1 KPK/83), a także ordynariusz wojskowy (por. Giovanni Paolo II, Costituzione apostolica *De Spirituali Militum cura*, 21.04.1986, nr II, § 1, „Enchiridion Vaticanum” 10 [1986–1987], s. 245) i ordynariusz ordynariatu personalnego dla wiernych powracających z Kościoła anglikańskiego (por. Benedetto XVI, Costituzione apostolica *Anglicanorum coetibus*, 04.11.2009, nr V, AAS 101 [2009], s. 988).

wynika, że prawodawca nie ogranicza tej władzy ordynariusza do zakresu zewnętrznego. Oznacza to, że ma on także możliwości uwolnienia wiernych od kar w zakresie wewnętrznym sakramentalnym⁶. W sakramencie pokuty może on uwalniać penitentów tylko od kar *latae sententiae* ustanowionych ustawą, które nie są zastrzeżone Stolicy Apostolskiej i nie zostały jeszcze prawnie deklarowane przez kompetentną władzę kościelną. Uwolnienie dotyczy więc nie tylko ekskomuniki czy interdaktu, ale także suspensy i kar ekspiacyjnych *latae sententiae*, przewidzianych tylko ustawą.

Władza ordynariusza dotycząca uwolnienia z kar jest poddana w kan. 1355 § 2 KPK/83 zasadniczym ograniczeniom, zarówno w zakresie zewnętrznym, jak i wewnętrznym. Kapłan sprawujący jedynie urząd ordynariusza może uwolnić tylko swoich podwładnych, gdziekolwiek przebywają. Tak zawężoną władzę posiadają wyżsi przełożeni kłeryckich instytutów zakonnych na prawie papieskim i kłeryckich stowarzyszeń życia apostołskiego, którzy w myśl kan. 134 § 2 KPK/83 nie są ordynariuszami miejsca. Również ich upoważnienie do spowiadania, posiadane na mocy pełnienia urzędu przełożonego, ogranicza się do podwładnych oraz innych osób dniem i nocą przebywających w domu zakonnym (kan. 968 § 2 KPK/83).

Natomiast jeśli kapłan pełni urząd ordynariusza miejsca (kan. 134 § 2 KPK/83), zakres jego władzy ulega znaczącemu rozszerzeniu, gdyż obejmuje nie tylko jego podwładnych, ale także obcych, jeżeli przebywają na jego terytorium, oraz tych wiernych, którzy na jego terytorium dopuścili się przestępstwa. Wynika z tego, że ordynariusz miejsca w sakramencie pokuty może uwalniać od kar wyżej wymienionych także poza własnym terytorium. Jednak w tym wypadku zakres tej władzy ulega zawężeniu do własnych podwładnych oraz do tych penitentów obcych, którzy popełnili przestępstwo na jego terytorium. Sprawowanie tej władzy poza własnym terytorium jest możliwe dzięki habitualnemu upoważnieniu, które prawo przyznaje ordynariuszowi miejsca na podstawie pełnionego urzędu (kan. 968 § 1 KPK/83). Może on spowiadać wszędzie jakichkolwiek wiernych, chyba że w poszczególnych przypadkach sprzeciwiłby się inny ordynariusz miejsca w odniesieniu do własnego terytorium (kan. 967 § 2 KPK/83). Należy jednak zauważyć, że uprawnienie ordynariusza miejsca do korzystania z habitualnego upoważnienia do spowiadania wszędzie jakichkolwiek wiernych nie pokrywa się z władzą uwalniania tychże penitentów z kar kościelnych, gdyż możliwość sprawowania tej władzy odnosi się wyłącznie do tych wiernych, o których mowa w kan. 1355 § 2 KPK/83.

⁶ Por. L. Chiappetta, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico pastorale*, t. II, Roma 1996, s. 649.

1.2. Biskup

Prawodawca w kan. 1355 § 1 KPK/83 przyznaje każdemu biskupowi uprawnienie do uwolnienia penitenta w sakramencie pokuty od zaciągniętej kary *latae sententiae*, ustanowionej ustawą powszechną bądź partykularną, jeśli nie została zdeklarowana, a także gdy nie jest zarezerwowana Stolicy Apostolskiej.

Biskup, niezależnie od urzędu czy funkcji pełnionej w Kościele, otrzymuje takie uprawnienie z chwilą konsekracji biskupiej⁷. Jest więc ono uprawnieniem personalnym przyznanym przez prawo i wpisanim w prerogatywy władzy święceń biskupich, którego nie można delegować. Nie posiadają go zatem ci prezbiterzy bez sakry biskupiej, którzy w prawie są zrównani z biskupem diecezjalnym (kan. 381 § 2 KPK/83)⁸.

Należy także zaznaczyć, że w momencie konsekracji wszyscy biskupi, tak diecezjalni, jak i tytularni, otrzymują na mocy samego prawa (kan. 967 § 1 KPK/83) upoważnienie do spowiadania wiernych na całym świecie. Z tego uprawnienia mogą korzystać wszędzie, nawet na obcym terytorium, o ile w poszczególnym przypadku sprzeciwu nie wyrazi na swoim terytorium biskup diecezjalny. Jeśli taki sprzeciw zostanie wyrażony względem konkretnego biskupa, to obejmuje on tylko terytorium pozostające pod władzą biskupa sprzeciwiającego się. Sprzeciw ten nie ma wpływu na ważność sakramentu, który jednak na tym terytorium będzie sprawowany w sposób niegodziwy, gdyż w tej sytuacji spowiadający biskup niegodziwie korzysta z upoważnienia przyznanego mu mocą samego prawa. Zastrzeżenie to nie dotyczy jednak tych biskupów, którzy otrzymali kapelusze kardynalski. Ci duchowni, ciesząc się najwyższą po papieżu godnością w Kościele, podlegają bezpośrednio Biskupowi Rzymu. Stąd też upoważnienie do spowiadania wiernych na całym świecie, przyznane im z mocy samego prawa (kan. 967 § 1 KPK/83), nie jest w jakikolwiek sposób zależne od władzy biskupa diecezjalnego. Należy jednak zwrócić uwagę, że ci kardynałowie, którzy

⁷ L. Chiappetta twierdzi, że prezbiter już od momentu nominacji na biskupa, może korzystać z powyższego uprawnienia. Por. tenże, *Il Codice di diritto canonico...*, dz. cyt., s. 648. Stanowisko to pozostaje w sprzeczności z kan. 375 §2 KPK/83, który za nauczaniem Soboru Watykańskiego II (por. *Lumen gentium*, nr 21 i 27) wyraźnie stwierdza, że biskupi przez konsekrację biskupią otrzymują władzę, która obejmuje zadanie uświęcenia, nauczania i rządzenia. Zdania tego kanonisty nie podzielają także D. Cito, *La remissione della pena*, w: *Le sanzioni nella Chiesa*, Quaderni della Mendola, t. 5, Milano 1997, s. 124; V. De Paolis, D. Cito, *Le sanzioni nella Chiesa...*, dz. cyt., s. 268; B.F. Pighin, *Diritto penale...*, dz. cyt., s. 271.

⁸ Por. B.F. Pighin, *Diritto penale...*, dz. cyt., s. 271.

nie przyjęli sakry biskupiej⁹, nie mają kompetencji przyznanej biskupom w zakresie uwolnienia przestępcy od zaciągniętych kar kościelnych podczas spowiedzi sakramentalnej. Sama godność kardynalska nie uprawnia do tego; musi być połączona z sakrą biskupią. Natomiast kardynał niemający sakry biskupiej może uwolnić z kar w sakramentalnej spowiedzi, jeśli posiada taką władzę na mocy innych uprawnień.

Uprawnienie przyznane biskupom w kan. 1355 § 2 KPK/83 w zakresie uwalniania penitentów od zaciągniętych kar obejmuje kary *latae sententiae* ustanowione ustawą, które nie są zastrzeżone Stolicy Apostolskiej i nie zostały prawnie deklarowane. Nie obejmuje kar ustanowionych nakazem. Biskupi mogą więc uwalniać nie tylko z ekskomuniki czy interdyktu, ale także z suspensy i z kar ekspiacyjnych *latae sententiae* przewidzianych tylko ustawą¹⁰.

Należy zauważyć, że władza przyznana biskupom w kwestii zwalniania z kar w sakramencie pokuty nie ustaje wraz z utratą urzędu czy stanowiska pełnionego w Kościele. Posiadają ją także biskupi emeryci. Uprawnienie to prezbiterzy otrzymują na mocy prawa w momencie przyjęcia święceń biskupich, których nie można nigdy unieważnić, jeśli zostały ważnie przyjęte (kan. 290 KPK/83). Niemniej jednak biskup nie może korzystać z tego uprawnienia, jeśli został ukarany karą suspensy ogólnej, zabraniającej wykonywania wszystkich aktów święceń, bądź też suspensą szczegółową, która obejmuje m.in. zakaz sprawowania sakramentu pokuty. Nie może tego robić także ten biskup, który został przeniesiony do stanu świeckiego, z wyjątkiem udzielania abszolucji osobom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci (kan. 976 KPK/83). W tym wypadku biskup, który utracił stan duchowny, może ważnie i godziwie, jak każdy inny kapłan, uwolnić od jakichkolwiek cenzur, nawet zastrzeżonych Stolicy Apostolskiej.

⁹ KPK z 1917 roku nie wymagał od kandydata do godności kardynalskiej posiadania święceń biskupich, lecz święceń prezbiteratu (por. kan. 232 § 1). Dopiero papież Jan XXIII w motu proprio *Cum gravissima* z 15 kwietnia 1962 roku wprowadził obowiązek przyjęcia tych święceń przez kardynała nominata mającego tylko święcenia prezbiteratu (por. AAS 54 [1962], s. 256–258). Pomiędzy wprowadzenia tego wymogu do KPK/83 (kan. 351 §1) po jego promulgacji nadal zdarzały się przypadki promocji kardynalskich prezbiterów bez święceń biskupich. Takie sytuacje miały miejsce za pontyfikatu Jana Pawła II, jak i obecnego papieża Benedykta XVI, którzy w uzasadnionym przypadku na prośbę zainteresowanego dyspensowali go od przyjęcia sakry biskupiej, najczęściej ze względu na sędziwy wiek kardynała nominata. Miało to miejsce w przypadku wybitnych teologów lub innych kapłanów zasłużonych dla Kościoła, którzy z racji ukończenia 80 roku życia nie mogli brać udziału w konklawe. W tym wieku godnością kardynalską zostali obdarzeni m.in. dzisiaj żyjący kardynałowie: Domenico Bartolucci, Roberto Tucci i Albert Vanhoye. Por. *Annuario Pontificio 2011*, Città del Vaticano 2011, s. 37, 97, 100.

¹⁰ Por. J. Syryjczyk, *Sankcje w Kościele...*, dz. cyt., s. 299.

1.3. Kanonik penitencjarz

Również kanonik penitencjarz, zarówno kościoła katedralnego, jak i kolegiackiego, może w sakramencie pokuty uwalniać penitentów od kar. Z racji pełnionego urzędu ma władzę zwyczajną uwalniania od cenzur *laetae sententiae*, które nie są zarezerwowane Stolicy Apostolskiej oraz nie zostały deklarowane wyrokiem sądowym lub dekretem administracyjnym (kan. 508 § 1 KPK/83)¹¹.

KPK/83, zgodnie z zaleceniami Soboru Watykańskiego II¹², wprowadził zasadnicze zmiany do statusu kapituł. Wyróżniając dwa rodzaje kapituł, katedralną i kolegiacką, ograniczył ich zadania do sprawowania bardziej uroczystych czynności liturgicznych w kościele katedralnym lub kolegiackim oraz wypełniania zadań zleconych im przez prawo lub przez samego biskupa diecezjalnego (kan. 503 KPK/83). Według nowego *Kodeksu* większość uprawnień kapituły katedralnej przejęło Kolegium Konsultorów lub Rada Kapłańska. Niemniej jednak jednym z ważnych urzędów w strukturze kapituły jest funkcja kanonika penitencjarza. Urząd ten został określony imiennie przez prawodawcę w kan. 508 § 1 KPK/83, wraz z podaniem zakresu jego kompetencji. Kanonika penitencjarza powinien powołać biskup diecezjalny przy każdej kapitule¹³. Nie może pełnić tej funkcji wikariusz generalny i wikariusz biskupi (kan. 478 § 2 KPK/83). Urząd ten jest także z natury rzeczy niekompatybilny z urzędem wikariusza sądowego¹⁴.

Należy zauważyć, że kanonik penitencjarz wraz z objęciem tego urzędu nabywa upoważnienie do spowiadania wiernych (kan. 968 § 1 KPK/83), na mocy którego może godziwie spowiadać wiernych wszędzie, z wyjątkiem terytorium tego ordynariusza miejsca, który się temu sprzeciwił (kan. 967 § 2 KPK/83). Jednak posiadanie przez kanonika penitencjarza habitualnego upoważnienia do spowiadania wszystkich wiernych na mocy urzędu nie jest równoznaczne z przyznaniem władzy uwalniania tychże wiernych

¹¹ Por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. III, Olsztyn 1986, s. 415.

¹² Por. Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, 28 października 1965, nr 27, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, tekst polski, Poznań 2002, s. 249; Dekret o posłudze i życiu presbiterów *Presbyterorum ordinis*, 7 grudnia 1965, nr 7, w: tamże, s. 488.

¹³ O obowiązku mianowania kanonika penitencjarza bądź powierzenia tej funkcji innemu kapłanowi tam, gdzie nie ma kapituły kanoników (kan. 508 § 2 KPK/83), wspomina nr 188 Dyrektorium *Apostolorum successores* o pasterskiej posłudze biskupów wydanego 22 lutego 2004 roku przez Kongregację ds. Biskupów (por. tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. M. Sitarz, W. Kacprzyk, Lublin 2006, s. 646), a także Benedykt XVI w nr. 21 posynodalnej adhortacji apostolskiej *Sacramentum caritatis* z 22 lutego 2007 roku (por. tekst polski, Dehon, Kraków 2007, s. 24).

¹⁴ Por. J. Krukowski, *Kapituły kanoników*, w: J. Dyduch, W. Góralski, E. Górecki, J. Krukowski, M. Sitarz, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, Poznań 2005, s. 401.

od kar kościelnych w takim samym zakresie terytorialnym. Na mocy kan. 508 § 1 KPK/83 może on ją sprawować, zgodnie z przepisami prawa, na terenie diecezji tego biskupa diecezjalnego, który powierzył mu urząd penitencjarza kościoła katedralnego czy kolegiackiego, a także poza tą diecezją, jednak tylko w odniesieniu do diecezjan owego biskupa. Wynika z tego, że sprawując sakrament pokuty poza diecezją, może on udzielać wiernym obcym tylko absencji z grzechów, natomiast nie może ich uwalniać w zakresie sakramentalnym od zaciągniętych cenzur kościelnych. Natomiast na terenie diecezji, w której sprawuje urząd penitencjarza, może uwalniać tak diecezjan, jak i obcych. Posługę tę zazwyczaj sprawuje w wyznaczonych dniach w kościele katedralnym lub kolegiackim, co nie oznacza, że nie może jej sprawować w innym miejscu na terenie diecezji. Trzeba zauważyć, że w odniesieniu do diecezjan prawodawca nie stawia żadnych ograniczeń terytorialnych. Mogą oni zostać uwolnieni od zaciągniętych cenzur przez swojego penitencjarza nie tylko na terenie diecezji, ale także poza nią.

Prawodawca wyraźnie zastrzega, że kanonik penitencjarz posiada władzę zwyczajną, której nie może delegować innym (kan. 508 § 1 KPK/83). Dotyczy ona udzielania absencji od grzechów i uwolnienia w zakresie wewnętrznym sakramentalnym tylko od cenzur zaciągniętych mocą samego prawa (*latae sententiae*), a więc ekskomuniki, interdymu i suspensy, które nie zostały zarezerwowane przez prawo Stolicy Apostolskiej. Nie wchodzą w zakres jego kompetencji cenzury deklarowane bądź wymierzone w formie wyroku lub dekretu, a także wszelkie kary ekspiacyjne.

Trzeba zauważyć, że urząd kanonika penitencjarza jest ściśle powiązany z instytucją kapituły kościoła katedralnego czy kolegiackiego. Kapituły katedralne nie są jednak erygowane wraz z erygowaniem diecezji. Wymaga to sukcesywnego aktu prawnego, który na mocy kan. 504 KPK/83 jest zarezerwowany Stolicy Apostolskiej, a konkretnie Kongregacji ds. Duchowieństwa¹⁵. Natomiast kapituły kolegiackie są erygowane przez samego biskupa diecezjalnego. Może się jednak zdarzyć, że w danym Kościele partykularnym nie nastąpiło z jakiś powodów erygowanie kapituły katedralnej i kolegiackiej. W tej sytuacji prawodawca w kan. 508 § 2 KPK/83 nakłada na biskupa diecezjalnego obowiązek mianowania jednego z kapłanów, aby wykonywał te same zadania, jakie prawo przyznaje kanoni-

¹⁵ Por. Jan Paweł II, Konstytucja apostolska *Pastor bonus* o Kurii Rzymskiej, 28 czerwca 1988, art. 97, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła...*, dz. cyt., s. 243.

kowi penitencjarzowi. Jest on zwykle nazywany penitencjarzem¹⁶. Może też być ustanowiony niezależnie od istnienia urzędu kanonika penitencjarza, w zależności od potrzeb duszpasterskich¹⁷. Prawodawca w ten sposób przejawia troskę o stworzenie wiernym jak najszerszego dostępu do możliwości uwolnienia w zakresie wewnętrznym sakramentalnym z zaciągniętych cenzur *latae sententiae*.

Kanonik penitencjarz traci wraz z utratą urzędu zarówno uprawnienie do sprawowania sakramentu pokuty, jak i władzę uwalniania penitentów z cenzur *latae sententiae*.

1.4. Kapelan szpitala, więzienia i podróży morskiej

Kan. 566 § 2 KPK/83 przyznaje kapelanom w szpitalach, więzieniach oraz podczas podróży morskiej władzę uwalniania od cenzur *latae sententiae*, a więc od ekskomuniki, interdyktu i suspensy zaciągniętych mocą samego prawa, które nie są zastrzeżone Stolicy Apostolskiej i nie zostały deklarowane. Może on jednak uwalniać penitentów z tychże kar tylko w miejscu pełnienia swego urzędu.

Zgodnie z kan. 564 KPK/83 kapelanem jest kapłan, któremu została powierzona opieka duszpasterska względem określonej wspólnoty lub grupy wiernych. Posługa ta dotyczy m.in. świeckich instytutów zakonnych, chorych w szpitalach, emigrantów, uchodźców, żołnierzy czy też różnych stowarzyszeń wiernych. Kompetencje kapelanów są określane prawem powszechnym i partykularnym, a także specjalną delegacją. Wszyscy kapelani mają na mocy sprawowanego urzędu m.in. upoważnienie do spowiadania wiernych powierzonych ich pieczy (kan. 566 § 1 KPK/83), jednak nie wszyscy posiadają władzę uwalniania z cenzur wiążących mocą samego prawa, które nie są zarezerwowane Stolicy Apostolskiej i nie zostały deklarowane. Prawodawca w kan. 566 § 2 KPK/83 przyznaje takie uprawnienie tylko kapelanom szpitala, więzienia i podróży morskiej¹⁸. Zawężenie tej władzy do

¹⁶ Por. J. Krukowski, *Kapituły kanoników*, dz. cyt., s. 401.

¹⁷ Por. B.F. Pighin, *Diritto penale...*, dz. cyt., s. 273.

¹⁸ Należy zauważyć, że uprawnień tych nie mają m.in. kapelani podróży lotniczych, którzy w przeszłości posiadali, na mocy motu proprio Piusa XII *De facultate audiendi confessiones sacerdotibus aerium iter arripientibus concedenda* z 16 grudnia 1947 roku, takie same uprawnienia w zakresie sprawowania sakramentu pokuty jak kapelani podróży morskiej (X. Ochoa, *Leges Ecclesiae*, t. II [*Leges annis 1942–1958 editae*], Roma 1972, nr 1968, kol. 2482). Niemniej jednak każdy kapłan, a więc także kapelan, ma upoważnienie ważnego rozgrzeszenia z wszelkich cenzur i grzechów penitentów znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci (kan. 976 KPK/83), bądź jako spowiednik także w tzw. przypadku nagłym (kan. 1357 §1 KPK/83). Por. L. Chiappetta, *Il Codice di diritto canonico...*, t. I, dz. cyt., s. 705.

tych trzech funkcji wypływa z oczywistych trudności z dostępem znacznej liczby osób przebywających w tych miejscach do innych podmiotów władzy mających uprawnienie uwalniania wiernych z zaciągniętych cenzur *latae sententiae*. Należy zauważyć, że prawodawca nie zawęży tej władzy kapelana do zakresu wewnętrznego sakramentalnego, tak jak to czyni w odniesieniu do kanonika penitencjarza (kan. 508 KPK/83) czy też każdego spowiednika w przypadku nagłym (kan. 1357 § 1 KPK/83), o którym będzie mowa w dalszej części artykułu. Stąd też niektórzy kanoniści przyjmują, że kapelan szpitala, więzienia i podróży morskiej posiada taką władzę również w zakresie zewnętrznym¹⁹. Ponadto może powstać wątpliwość, czy władza uwalniania z cenzur *latae sententiae* w przypadku kapelana szpitala obejmuje tylko chorych przebywających w szpitalu lub w przypadku więzienia tylko więźniów, czy też rozszerza się na wiernych pracujących w tych instytucjach (np. lekarzy, pielęgniarki, personel więzienny) bądź chwilowo tam przebywających. W mojej opinii uprawnienie to rozciąga się także na wymienione osoby, gdyż zawężenie tej władzy przez prawodawcę nie odnosi się do osób, a do miejsca, w którym kapelan pełni swój urząd (kan. 566 KPK/83). Ponadto przemawia za tym również charakter posługi kapelana, która obejmuje także personel szpitala czy więzienia.

Zdaniem A. Urru, kapelan może władzę uwalniania z cenzur *latae sententiae* delegować innym²⁰. Dotyczy to m.in. kapłanów, którzy na prośbę kapelana wspierają czy zastępują go okazjonalnie w sprawowaniu opieki duszpasterskiej względem przebywających w szpitalu lub więzieniu.

1.5. Inni spowiednicy

Upoważnienie do udzielania abszolucji od danej kary w zakresie wewnętrznym sakramentalnym mogą otrzymać kapłani od Stolicy Apostolskiej lub od ordynariusza czy ordynariusza miejsca.

Ten, kto posiada zwyczajną władzę wykonawczą w zakresie zwalniania z kar, może ją na podstawie kan. 137 § 1 KPK/83 delegować innym, jeśli ustawa tego nie zabrania, jak to ma miejsce w przypadku kanonika

¹⁹ Por. V. De Paolis, *Quaestiones miscellaneae*, „Periodica” 74 (1985), s. 473–474; B.F. Pighin, *Diritto penale...*, dz. cyt., s. 273; A. Urru, *Sanzioni penali nella Chiesa*, Roma 1996, s. 148; L. Chiappetta, *Il Codice di diritto canonico...*, t. I, dz. cyt., s. 705. Natomiast D. Cito jest zdania, że kapelan, o którym mowa w kan. 566 § 2 KPK/83, uwalnia z cenzur *latae sententiae* tylko w zakresie wewnętrznym, niekoniecznie sakramentalnym. Por. *La remissione della pena...*, dz. cyt., s. 125; V. De Paolis, D. Cito, *Le sanzioni nella Chiesa...*, dz. cyt., s. 269.

²⁰ Por. A. Urru, *Sanzioni penali...*, s. 148.

penitencjarza (kan. 508 § 1 KPK/83)²¹. Taką władzą niewątpliwie cieszą się ordynariusze i ordynariusze miejsca, którzy mogą ją delegować, w całości lub części, innym prezbiterom zarówno w zakresie zewnętrznym, jak i wewnętrznym sakramentalnym²². Mając na uwadze dobro duchowe wiernych, z prawa tego korzystają przeważnie ordynariusze miejsca, upoważniając w zakresie wewnętrznym sakramentalnym pewną grupę spowiedników do uwalniania penitentów z ekskomuniki *latae sententiae* z powodu popełnienia przestępstwa aborcji (kan. 1398 KPK/83), która nie została jeszcze prawnie deklarowana.

Konferencja Episkopatu Polski w uchwale z 29 marca 1984 roku²³, mając na celu ujednoczenie na terenie Polski uprawnień spowiedników z zakresu uwalniania z ekskomuniki *latae sententiae*, którą zaciągają dopuszczający się przestępstwa przerwania ciąży, zaleciła, aby biskupi diecezjalni upoważniali w zakresie wewnętrznym sakramentalnym następujących prezbiterów:

- 1) księży dziekanów i wicedziekanów;
- 2) proboszczów i administratorów parafii;
- 3) wszystkich kapłanów spowiadających w kościołach katedralnych i sanktuariach wyznaczonych przez biskupa;
- 4) przełożonych wyższych i przełożonych domów kleryckich instytutów życia konsekrowanego oraz kleryckich stowarzyszeń życia apostołskiego;
- 5) wszystkich spowiedników: w czasie komunii wielkanocnej, rekolekcji i misji; w czasie wizytacji kanonicznych i odpustów parafialnych; przy spowiedzi narzeczonych, żołnierzy i więźniów; z okazji spowiedzi w szpitalach i chorych, którzy nie wychodzą z mieszkania, oraz kobiet ciężarnych; przy spowiedzi generalnej nie krótszej niż z jednego roku.

Trzeba zauważyć, że biskupi nie są zobowiązani uchwałą Konferencji Episkopatu przyznawać uprawnienie uwalniania z tej ekskomuniki wszystkim wymienionym kapłanom. Mogą delegować tylko niektórych z nich albo upoważniać na podległym im terenie dodatkowo innych prezbiterów. I tak np. na terenie archidiecezji lubelskiej zostali upoważnieni m.in.: księża mający stopień naukowy (przynajmniej licencjata) w zakresie nauk kościelnych, rektorzy kościołów, spowiednicy w czasie zorganizowanych pielgrzymek do miejsc kultu albo z okazji nabożeństwa pogrzebowego lub

²¹ Por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne...*, t. IV, dz. cyt., s. 111. Por. J. Syryjczyk, *Sankcje w Kościele...*, dz. cyt., s. 294.

²² J. Syryjczyk, *Sankcje w Kościele...*, dz. cyt., s. 294.

²³ Por. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 60 (1984), s. 113–114.

uroczystości Pierwszej Komunii Świętej²⁴. Stąd też kapłani sprawujący sakrament pokuty na terenie innej diecezji, a szczególnie prezbiterzy należący do instytutów zakonnych czy stowarzyszeń życia apostołskiego, którzy decyzją własnych przełożonych zmieniają diecezję zamieszkania, powinni poznać prawo partykularne dotyczące uwalniania w zakresie wewnętrznym sakramentalnym z ekskomuniki *latae sententiae* zaciągniętej z powodu popełnienia przestępstwa aborcji.

Zaznaczyć należy, że spowiednicy zakonów żebrzących (m.in. franciszkanie, franciszkanie konwentualni, kapucyni, dominikanie, karmelicy, karmelicy bosci, augustianie) na mocy dawnego przywileju, obowiązującego po dzień dzisiejszy, co potwierdza list Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z 25 listopada 1989 roku²⁵, mogą udzielić abszolucji z cenzur wiążących mocą samego prawa, ale niezarezerwowanych i niedeklarowanych, w tym z kary ekskomuniki za popełnienie przestępstwa przerwania ciąży²⁶. Uprawnienie to posiadają również spowiednicy niektórych instytutów życia konsekrowanego, jeśli otrzymali taki przywilej jak instytuty należące do tzw. grupy zakonów żebrzących²⁷.

2. Uwolnienie od kary w zakresie wewnętrznym sakramentalnym w nadzwyczajnych sytuacjach

W codziennym życiu mogą wystąpić nadzwyczajne sytuacje, które w myśl zasady *salus animarum suprema lex* dają każdemu spowiednikowi, a nawet każdemu kapłanowi uprawnienie zarówno do uwolnienia penitenta w zakresie wewnętrznym sakramentalnym z określonych kar, jak i do rozgrzeszenia go z popełnionych grzechów. Do takich okoliczności prawodawca zalicza tzw. przypadek nagły oraz niebezpieczeństwo śmierci penitenta. Charakterystyczną cechą uwolnień z kar w nadzwyczajnych sytuacjach, w przeciwieństwie do zwyczajnych, jest nałożenie na penitenta

²⁴ Por. Dekret w sprawie upoważnienia do uwalniania z ekskomuniki *latae sententiae* z kan. 1398 KPK (24 grudnia 1999, N. 1080/Gł/99), w: http://kuria.lublin.pl/www/Uwalnianie_z_ekskomuniki_latae_sententiae (dostęp: 30 maja 2011).

²⁵ List tejże Kongregacji – zamieszczony w publikacji G. Piccola, F. Targoński, *Poradnik spowiednika. Aspekty biblijno-teologiczne sakramentu pokuty. Cenzury, nieprawidłowości i przeszkody w Kodeksie Prawa Kanonicznego*, Kraków 2008, s. 109–110 – był odpowiedzią Stolicy Apostolskiej na wątpliwość posiadania przez konkretny zakon żebrzący przywileju rozgrzeszania w przypadku cenzur *latae sententiae* niezarezerwowanych Stolicy Apostolskiej i niedeklarowanych.

²⁶ Por. G. Piccola, F. Targoński, *Poradnik spowiednika...*, dz. cyt., s. 90–91.

²⁷ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *Vademecum per i confessori su alcuni temi di morale attinenti alla vita coniugale* (12.02.1997), Città del Vaticano 1997, nr 19; G. Piccola, F. Targoński, *Poradnik spowiednika...*, dz. cyt., s. 90.

obowiązku odniesienia się do kompetentnego przełożonego po uwolnieniu z określonych kar.

2.1. Przypadek naglący

Kan. 1357 § 1 KPK/83 przyznaje każdemu spowiednikowi szczególne upoważnienie w zakresie wewnętrznym sakramentalnym odpuszczania ekskomuniki i interdyktu wiążących mocą samego prawa (*latae sententiae*), o ile kary te nie zostały zdeklarowane, jeśli penitentowi byłoby trudno pozostawać w stanie grzechu ciężkiego przez czas konieczny do zniesienia cenzury przez kompetentnego przełożonego²⁸. To pragnienie rychłego przystąpienia do łaski uświęcającej i sakramentów jest w kanonistyce nazywane przypadkiem nagłym (*casus urgens*). Może je wyrazić sam penitent przystępujący do sakramentu pokuty. Mając świadomość trudności z dostępem do kompetentnego przełożonego, który uwolniłby go z ciężkiej cenzury, okazuje skruchę i żal z powodu popełnionego przestępstwa wraz z prośbą o zarządzenie w tej sprawie. Pragnienie jak najszybszego pojednania się z Bogiem może zostać także wzbudzone u penitenta przez samego spowiednika podczas spowiedzi²⁹.

Prawodawca wyraźnie postanawia, że prawo odpuszczenia cenzury w przypadku nagłym przysługuje każdemu spowiednikowi, czyli kapłanowi mającemu upoważnienie do spowiadania. Nie mogą więc w tej sytuacji rozgrzeszać kapłani niemający takiego upoważnienia.

W przypadku nagłym przedmiotem odpuszczenia są kary *latae sententiae* ekskomuniki i interdyktu, łącznie z ekskomunikami zarezerwowanymi Stolicy Apostolskiej. Prawodawca nie zezwala na absolucję z cenzur deklaryowanych i wymierzonych, a także z suspensy *latae sententiae*. Zawężenie możliwości uwolnienia wyłącznie do ekskomuniki i interdyktu jest podyktowane koniecznością umożliwienia penitentowi odzyskania dostępu do łaski i przyjmowania sakramentów. Z tej też racji przypadek nagły według obecnie obowiązującego *Kodeksu*, w przeciwieństwie do KPK/1917, nie obejmuje absolucji z suspensy, gdyż kara ta, w relacji do sa-

²⁸ KPK/1917 w kan. 2254 § 1 upoważniał również spowiednika do uwolnienia z cenzury w razie niemożności jej zachowania na zewnątrz, z racji narażenia się na zniesławienie lub wywołanie zgorszenia. W aktualnej legislacji te niebezpieczeństwa tylko zawieszają z mocy prawa obowiązek zachowania kary (kan. 1352 § 2). Zawieszenie kary w tym przypadku umożliwia wiernemu dostęp do sakramentów świętych. Por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne...*, t. III, dz. cyt., s. 415.

²⁹ Por. D. Cito, *La remissione della pena...*, dz. cyt., s. 125; G. Piccola, F. Targoński, *Poradnik spowiednika...*, dz. cyt., s. 88.

kramentów, uniemożliwia tylko ich administrowanie³⁰. Zասuspendowany duchowny będący w stanie grzechu ciężkiego może przystąpić do sakramentu pokuty, a po otrzymaniu rozgrzeszenia z grzechów, pozostając dalej w suspensie, może przyjąć komunię św.

Absolucja z cenzury ekskomuniki i interdymtu w przypadku nagłym jest obwarowana pewnymi zobowiązaniami, o których mowa w kan. 1357 § 2 KPK/83. Spowiednik, udzielając zwolnienia z kary, winien nałożyć na penitenta obowiązek osobistego zwrócenia się po odpowiednie zlecenia (mandaty) do kompetentnego przełożonego bądź do kapłana posiadającego stosowne uprawnienia w zakresie uwalniania z cenzur. W przypadku ekskomunik zastrzeżonych Stolicy Apostolskiej zlecenia takie wydaje Penitencjaria Apostolska. W zależności od popełnionego przestępstwa oraz statusu penitenta mogą to być m.in. instrukcje, nakazy, pouczenia, nagany, rady, pokuty. Obowiązek odniesienia się powinien być wypełniony w ciągu miesiąca pod groźbą reicydencji, czyli ponownego popadnięcia w tę samą karę. Czas ten jest liczony według norm kan. 201–203 KPK/83. Spowiednik, nakładając to zobowiązanie, powinien przede wszystkim objaśnić procedurę przypadku nagłego; wskazać, kto w najbliższym otoczeniu penitenta może udzielić odpowiednich zleceń, oraz upewnić się, czy penitent ma realną możliwość osobistego zwrócenia się do wskazanego przełożonego lub do kapłana posiadającego stosowne uprawnienia w zakresie uwalniania z cenzur.

Obowiązek odniesienia może wziąć na siebie sam spowiednik, który w imieniu penitenta zwraca się do wyżej wymienionych podmiotów o stosowne polecenia, z oczywistych względów przemilczając nazwisko penitenta. Taka sytuacja może nastąpić, gdy spowiadający się, zwłaszcza osoba świecka, ma trudności ze zrozumieniem samej procedury przypadku nagłego. W trakcie spowiedzi mogą także ujawnić się inne przyczyny, które uniemożliwiają osobiste zwrócenie się do kompetentnej władzy (np. obawa zniesławienia). W takim wypadku pośredniczący spowiednik ma jednak obowiązek sukcesywnego spotkania się z penitentem w celu poinformowania go o powziętych decyzjach, do których penitent, tak jak w przypadku osobistego kontaktu, jest zobowiązany się dostosować. Niewykonanie zlecenia nie skutkuje jednak karą reicydencji³¹.

³⁰ Por. J. Syryjczyk, *Sakrament pokuty w karnym prawie kanonicznym*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Syryjczyk, Warszawa 1985, s. 282; G. Piccola, F. Targoński, *Poradnik spowiednika...*, dz. cyt., s. 88.

³¹ Por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne...*, t. IV, dz. cyt., s. 114.

Należy zaznaczyć, że spowiednik uwalniający z cenzury, bez względu na decyzje kompetentnych przełożonych bądź kapłana posiadającego stosowne uprawnienia w zakresie uwalniania z cenzur, jest zobowiązany nałożyć na penitenta odpowiednią pokutę, a także w razie potrzeby nakazać naprawienie zgorzenia i wyrównanie wyrządzonej szkody (kan. 1357 § 2 KPK/83).

W odniesieniu po zlecenia powinno się zaznaczyć rodzaj popełnionego przestępstwa, określić status penitenta (czy jest to osoba duchowna, czy świecka, czy też przynależąca do instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego, jednak bez podania konkretnej nazwy instytucji), a także poinformować o ewentualnych powziętych przez spowiednika decyzjach w zakresie naprawienia zgorzenia i wyrównania wyrządzonej szkody.

Gdyby jednak to odniesienie okazało się z jakichś powodów niemożliwe, to jego obowiązek – jak przyjmuje znaczna grupa kanonistów – ustaje, mimo braku stosownej regulacji w aktualnie obowiązującym prawodawstwie³². KPK/83, w przeciwieństwie do kan. 2254 § 3 KPK/1917, nie przewiduje bowiem w takiej sytuacji możliwości wydawania poleceń przez spowiednika w zastępstwie przełożonego lub kapłana mającego odpowiednią władzę³³. Trzeba także zaznaczyć, że penitent nie zaciąga ponownie cenzury, gdy samo odniesienie nie doszło do skutku bądź ze względu na niezrozumienie nałożonego przez spowiednika obowiązku osobistego odniesienia się do wskazanej kompetentnej władzy, bądź też na skutek pojawienia się – już po spowiedzi – pewnych trudności fizycznych lub moralnych uniemożliwiających zwrócenie się po zlecenie w ciągu miesiąca. Trudności te należy jednak zaliczyć do sporadycznych przypadków, gdyż aktualnie prawodawca umożliwia nie tylko zwrócenie się po zlecenie do kompetentnego przełożonego, ale także do kapłana posiadającego odpowiednie uprawnienia w zakresie uwalniania z cenzur zabraniających przyjmowania sakramentów³⁴.

³² Por. D. Cito, *La remissione della pena...*, dz. cyt., s. 125; A. Calabrese, *Diritto penale canonico*, Città del Vaticano 1996, s. 247; G. Piccola, F. Targoński, *Poradnik spowiednika...*, dz. cyt., s. 88; J. Syryjczyk, *Sankcje w Kościele...*, dz. cyt., s. 306.

³³ Por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne...*, t. III, dz. cyt., s. 415.

³⁴ V. De Paolis, *Le sanzioni nella Chiesa*, w: *Il diritto nel mistero della Chiesa*, t. III, Roma 1992, s. 503.

2.2. Niebezpieczeństwo śmierci

W niebezpieczeństwie śmierci (*in periculo mortis*) każdy kapłan, chociażby nie miał upoważnienia, ważnie i godziwie rozgrzesza w zakresie wewnętrznym sakramentalnym ze wszystkich cenzur i grzechów jakiegokolwiek penitenta (kan. 976 KPK/83), nie wyłączając nawet współnika grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu (kan. 977 KPK/83)³⁵. Prawodawca, przyznając każdemu kapłanowi tak szerokie uprawnienie w niebezpieczeństwie śmierci, znosi wszelkie przeszkody stojące na drodze do zbawienia, umożliwiając grzesznikowi i przestępcy pojednanie z Bogiem i Kościołem³⁶.

Sytuację niebezpieczeństwa śmierci należy rozumieć szerzej niż jako sam fakt znalezienia się człowieka w bezpośrednim obliczu utraty życia. W tym wypadku mamy pewność moralną co do nadchodzącej wkrótce śmierci, jak to ma miejsce przed egzekucją skazańca czy też w ostatnim stadium terminalnej choroby³⁷. Natomiast przez niebezpieczeństwo śmierci należy rozumieć sytuację związaną z ryzykiem utraty życia na skutek przyczyn wewnętrznych, takich jak choroba, odniesione rany, czy też okoliczności zewnętrznych, do których można zaliczyć operację chirurgiczną, różnego rodzaju kataklizmy, wypadki drogowe lub inne, a także stan wojny³⁸.

W razie wątpliwości, czy penitent faktycznie znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci, kapłan powinien udzielić abszolucji, mając na względzie zasadę *salus animarum suprema lex*³⁹.

Uprawnienie to jest przyznane z mocy prawa każdemu kapłanowi, również pozbawionemu upoważnienia do słuchania spowiedzi, nawet jeśli jest obecny uprawniony szafarz. Abszolucji może udzielić także kapłan ekskomunikowany, obłożony interdyktem czy suspensą bądź dotknięty nieprawidłowością do wykonywania święceń, a także kapłan ważnie wyświęcony, ale niepozostający w jedności z Kościołem katolickim. Rozgrzeszenia może ponadto udzielić przeniesiony do stanu świeckiego, gdyż ważnie przyjęte

³⁵ Rozgrzeszenia w niebezpieczeństwie śmierci można udzielić ważnie ochrzczoneму, niekoniecznie przynależącemu do Kościoła katolickiego, zgodnie z normami kan. 844 §§ 2–4 KPK/83. Por. F. Loza, *Commentario al c. 976*, w: *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. III/1, Pamplona 2002, s. 801.

³⁶ Por. J. Syryjczyk, *Sankcje w Kościele...*, dz. cyt., s. 307–308; D. Cito, *La remissione della pena...*, dz. cyt., s. 125.

³⁷ Por. A. Calabrese, *Diritto penale...*, dz. cyt., s. 242; F. Loza, *Commentario al c. 976*, dz. cyt., s. 801.

³⁸ Por. J. Syryjczyk, *Sankcje w Kościele...*, dz. cyt., s. 307.

³⁹ Por. A. Calabrese, *Diritto penale...*, dz. cyt., s. 242; E. Miragoli, *Il sacramento della penitenza. Il ministero del confessore: indicazioni canoniche e pastorali*, Milano 1999, s. 98.

święcenia nigdy nie tracą ważności (kan. 290 KPK/83)⁴⁰. Nie mogą jednak korzystać z tego uprawnienia ci, wobec których orzeczono wyrokiem sądowym lub dekretem administracyjnym nieważność święceń, gdyż warunkiem koniecznym do udzielenia abszolucji w niebezpieczeństwie śmierci jest posiadanie przez udzielającego jej ważnie przyjętych święceń.

Przedmiotem upoważnienia w niebezpieczeństwie śmierci są wszystkie grzechy, a także wszelkiego rodzaju cenzury zarówno *latae sententiae*, jak i deklarowane lub wymierzone (*ferendae sententiae*), łącznie z tymi zarezerwowanymi Stolicy Apostolskiej. Wyłączone z tego upoważnienia są kary ekspiacyjne, które ze swej natury nie zabraniają przyjmowania sakramentów, a tym samym nie stanowią przeszkody w osiągnięciu zbawienia⁴¹.

Kapłan z racji uwolnienia penitenta w niebezpieczeństwie śmierci z cenzury deklarowanej lub wymierzonej, bądź zarezerwowanej Stolicy Apostolskiej, w przeciwieństwie do przypadku naglącego, nie ma żadnego obowiązku nałożenia pokuty czy też wydania zalecenia w zakresie naprawienia zgorzenia i szkody wyrządzonej z tytułu popełnionego przestępstwa. Ewentualne decyzje w tej materii są pozostawione do rozstrzygnięcia przez kompetentnych przełożonych, po odniesieniu się penitenta do nich w przypadku jego wyzdrowienia. Natomiast udzielając w tym przypadku rozgrzeszenia z wyznanych grzechów, kapłan nakłada pokutę oraz może przypomnieć, jeśli uzna to za stosowne, o obowiązku i celowości odniesienia się do kompetentnych przełożonych w razie wyzdrowienia, gdyby przedmiotem abszolucji były cenzury deklarowane lub wymierzone, bądź zarezerwowane Stolicy Apostolskiej⁴².

Przypomnieć należy, że penitent, który w niebezpieczeństwie śmierci został uwolniony z cenzury zaciągniętej mocą samego prawa, ale deklarowanej, albo z cenzury wymierzonej lub zarezerwowanej Stolicy Apostolskiej, w przypadku wyzdrowienia jest zobowiązany pod groźbą reencydencji, czyli ponownego popadnięcia w tę samą karę, odnieść się w ciągu miesiąca od momentu wyzdrowienia⁴³ do kompetentnego przełożonego lub do kapłana posiadającego stosowne upoważnienie do zwalniania z zaciągniętych kar (kan. 1357 § 3 KPK/83), w celu otrzymania i wypełnienia wydanych przez nich poleceń. Prawodawca nie nakłada na penitenta tego obowiązku w przypadku uwolnienia od cenzury

⁴⁰ Por. G. Piccola, F. Targoński, *Poradnik spowiednika...*, dz. cyt., s. 87; J. Syryjczyk, *Sankcje w Kościele...*, dz. cyt., s. 307; F. Loza, *Commentario al c. 976*, dz. cyt., s. 801.

⁴¹ Por. A. Calabrese, *Diritto penale...*, dz. cyt., s. 242.

⁴² Por. B.F. Pighin, *Diritto penale...*, dz. cyt., s. 274–275.

⁴³ Por. V. De Paolis, *Le sanzioni nella Chiesa*, dz. cyt., s. 501.

latae sententiae, która nie została deklarowana i nie jest w prawie zastrzeżona Stolicy Apostolskiej. Odniesienie to w przypadku uwolnienia z cenzur deklarowanych lub wymierzonych musi być dokonane osobiście, gdyż akt ich wymierzenia czy deklarowania z racji uporu przestępcy był aktem publicznym, powszechnie znanym w społeczności wiernych. W przypadku zaś cenzur zastrzeżonych Stolicy Apostolskiej, które nie zostały deklarowane lub wymierzone, można odnieść się do Penitencjarii Apostolskiej także za pośrednictwem spowiednika, który jest zobowiązany do nieujawnienia nazwiska penitenta⁴⁴.

3. Rola spowiednika w zakresie uwalniania z kar *latae sententiae* zastrzeżonych Stolicy Apostolskiej

Penitent może w sakramentalnej spowiedzi wyznać fakt popełniania takiego grzechu ciężkiego, który nie tylko jest w prawodawstwie kościelnym określany jako przestępstwo, ale co więcej, uwolnienie z zaciągniętej kary jest zarezerwowane Stolicy Apostolskiej mocą samego prawa. Należy zaznaczyć, że *Kodeks* promulgowany przez Jana Pawła II, w przeciwieństwie do poprzedniej legislacji, przypadki takiej rezerwacji ogranicza do minimum. Ponadto aktualnie obowiązujące prawodawstwo Kościoła łacińskiego nie zna pojęcia grzechu zastrzeżonego tak Stolicy Apostolskiej, jak i biskupowi diecezjalnemu⁴⁵. Kan. 894 KPK/17 zastrzegają Stolicy Apostolskiej absolucję z grzechu fałszywego oskarżenia spowiednika wobec przełożonych o nakłanianie do grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu. Pojęcie grzechu zastrzeżonego zostało wprowadzone do *Kodeksu Katolickich Kościołów Wschodnich*, który z kolei nie zna pojęcia kar *latae sententiae*⁴⁶.

KPK/83 rezerwuje Stolicy Apostolskiej prawo uwolnienia z pięciu ekskomunik *latae sententiae*, za następujące przestępstwa:

- użycia przemocy fizycznej wobec osoby papieża (kan. 1370 § 1);
- znieważenia postaci konsekrowanych albo ich zabierania lub przechowywania w celach świętokradczych (kan. 1367);
- udzielenia rozgrzeszenia współnikowi grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu (kan. 1378 § 1);

⁴⁴ Por. A. Calabrese, *Diritto penale...*, dz. cyt., s. 243; B.F. Pighin, *Diritto penale...*, dz. cyt., s. 275.

⁴⁵ Por. W. Góralski, *Władza spowiednika w zakresie odpuszczania grzechów i kar według nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 27 (1984), nr 3–4, s. 82.

⁴⁶ Por. U. Nowicka, *Uprawnienia szafarza sakramentu pokuty i pojednania przy spowiedzi innego obywatela*, „Seminare” 30 (2011), s. 53–56.

- udzielenia sakry biskupiej lub jej przyjęcia bez papieskiego mandatu (kan. 1382);
- bezpośredniego naruszenia przez spowiednika tajemnicy spowiedzi (kan. 1388 § 1).

Po promulgacji KPK/83 do wyliczonych wyżej przestępstw zostały dołączone dwa inne ciężkie wykroczenia, za których popełnienie przewidziano karę ekskomuniki *latae sententiae* zarezerwowanej Stolicy Apostolskiej. Są to naruszenie bezpośrednio lub pośrednio tajemnicy związanej z wyborem papieża przez osoby pełniące służbę w czasie konklawe⁴⁷ oraz usiłowanie udzielenia kobiecie święceń⁴⁸.

Odpuszczenia kary zarezerwowanej Stolicy Apostolskiej w zakresie wewnętrznym dokonuje Penitencjaria Apostolska⁴⁹, natomiast w zakresie zewnętrznym najczęściej Kongregacja Nauki Wiary. Uwolnienia z tych kar mogą dokonywać również ci, którzy zostali upoważnieni przez Stolicę Apostolską (kan. 1354 § 3 KPK/83).

W większości przypadków uwolnienie w zakresie wewnętrznym następuje za pośrednictwem spowiednika, przy zachowaniu odpowiednich procedur gwarantujących absolucji charakter sakramentalny⁵⁰.

Tak jak zostało to już powyżej objaśnione, prawodawca przyznaje spowiednikowi władzę uwolnienia penitenta z ekskomuniki *latae sententiae* zarezerwowanej Stolicy Apostolskiej w niebezpieczeństwie śmierci (kan. 976 KPK/83) oraz w tzw. przypadku nagłym (kan. 1357 § 1 KPK/83). Uwolnienie to jest jednak obwarowane warunkiem odniesienia się do Stolicy Apostolskiej, także po dokonaniu absolucji w niebezpieczeństwie śmierci, gdy penitent powrócił do zdrowia (kan. 1357 § 2–3 KPK/83).

Spowiednik, mimo uprawnienia przyznanego w kan. 1357 § 1 KPK/83, może także z jakis przyczyn wstrzymać się z udzieleniem absolucji, informując penitenta o jej odłożeniu aż do momentu otrzymania instrukcji od Penitencjarii Apostolskiej. Jeśli penitent zaakceptuje propozycję spowiednika, to uwolnienie z kary nastąpi podczas ponownej spowiedzi, w trakcie

⁴⁷ Por. Giovanni Paolo II, Costituzione apostolica *Universi Dominici Gregis*, 22.02.1996, nr 58, „Enchiridion Vaticanum” 15 (1996), s. 147.

⁴⁸ Por. Congregazione per la Dottrina della Fede, *Decreto generale circa il delitto di attentata ordinazione sacra di una donna*, 19.12.2007, „Enchiridion Vaticanum” 24 (2007), s. 1249–1250.

⁴⁹ Por. Jan Paweł II, Konstytucja apostolska *Pastor bonus* o Kurii Rzymskiej, 28 czerwca 1988, art. 117 i 118, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła...*, dz. cyt., s. 217–257.

⁵⁰ Rola spowiednika w uwolnieniu penitenta od kar zastrzeżonych Stolicy Apostolskiej w zakresie wewnętrznym zostanie przedstawiona w oparciu o następujące publikacje: C.E. Commentz, *Quando e come ricorrere alla Penitenzieria Apostolica*, Città del Vaticano 2011; D. Kos, *Le competenze della Penitenzieria Apostolica circa il Sacramento della penitenza*, w: *Il Sacramento della penitenza*, Quaderni della Mendola, t. 18, Milano 2010, s. 251–267.

której zostaną przekazane również zalecenia tej dykasterii. W przeciwnym razie penitent może sam wybrać drogę bezpośredniego zwrócenia się do Penitencjarii. Jeśli to jego bezpośrednie odniesienie nie wymaga sukcesywnych wyjaśnień, wówczas Penitencjaria przesyła penitentowi reskrypt, który upoważnia wybranego przez niego spowiednika do udzielenia mu absencji z ekskomuniki. Tekst reskryptu, oprócz wspomnianego upoważnienia, zawiera także stosowne zalecenia dla penitenta. On sam nie jest w dokumencie wskazany z imienia i nazwiska.

Jeśli jednak bezpośrednio zwrócenie się penitenta wymaga dalszych wyjaśnień, wówczas Penitencjaria zobowiązuje go, aby żądane uzupełnienia tym razem zostały jej przesłane za pośrednictwem spowiednika. Taka procedura staje się konieczna niekiedy z racji ciężkości czy złożoności popełnionego przestępstwa, albo też bezpośrednio odniesienie się penitenta było mało precyzyjne.

Trzeba zaznaczyć, że spowiednik zwraca się po instrukcje do Penitencjarii z pominięciem imienia i nazwiska penitenta, a także miejsca jego zamieszkania, parafii pochodzenia czy innych informacji, które ewentualnie mogłyby przyczynić się do naruszenia tajemnicy spowiedzi.

Mogą także wystąpić pewne okoliczności, które uniemożliwią penitentowi ponowne spotkanie ze spowiednikiem w sakramentalnej spowiedzi (np. z racji zamieszkania w znacznej odległości). W tej sytuacji, jeśli penitent został uwolniony z zarezerwowanej cenzury i z popełnionych grzechów, przekazanie samych instrukcji Penitencjarii może odbyć się w inny ustalony sposób, jednak z zachowaniem tajemnicy.

Wszelka korespondencja między spowiednikiem a Penitencjarią, nie wyłączając reskryptu, powinna być zniszczona po przekazaniu zaleceń penitentowi. W szczególnych przypadkach Penitencjaria może jednak zdecydować o zachowaniu dokumentu reskryptu, bądź też samego numeru protokołu, jak to często ma miejsce w przypadku dyspens od nieprawidłowości.

Spowiednik przedstawia sprawę zazwyczaj na piśmie, chyba że ma możliwość osobistego udania się do siedziby Penitencjarii. List powinien zostać wysłany pocztą na adres: Penitenzieria Apostolica – 00120 Città del Vaticano. Jest to prosty adres, bez innych precyzyjnych określeń adresata (np. nazwiska Wielkiego Penitencjarza). Wyklucza się natomiast, z racji możliwości dostępu osób trzecich, odniesienie się spowiednika e-mailem czy za pomocą faksu. Spowiednik może przekazać korespondencję do Penitencjarii za pośrednictwem innych osób czy instytucji, np. nuncjatury

apostolskiej, kurii biskupiej bądź kurii przełożonego wyższego instytutu zakonnego czy stowarzyszenia apostolskiego, albo prokuratora generalnego tych instytutów. W tej sytuacji jest on jednak zobowiązany zadbać, aby jego list adresowany do Penitencjarii był dobrze zakleiony i umieszczony w podwójnej kopercie, jeśli jest przekazywany pośrednikom drogą pocztową lub przy pomocy osób trzecich.

Spowiednik nie ma obowiązku przedstawienia sprawy w języku łacińskim. Treść listu może być sformułowana w jakimkolwiek języku, także polskim.

Zwracając się do Penitencjarii, spowiednik powinien podać rodzaj popełnionego przestępstwa zarezerwowanego oraz okoliczności jego popełnienia, a także bliżej określić samego penitenta, lecz bez wymieniania jego nazwiska (m.in. czy jest osobą duchowną lub świecką, bądź przynależącą do instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostolskiego, jednak bez podania konkretnej nazwy instytucji, a także podać płeć, przybliżony wiek oraz stan jego zdrowia fizycznego i psychicznego). Ma też obowiązek przedstawić własną opinię *coram Deo* co do meritum sprawy oraz zaznaczyć, czy penitent otrzymał absolicję w niebezpieczeństwie śmierci lub w przypadku nagłym oraz w jakim stanie psychicznym aktualnie się znajduje.

Zazwyczaj Penitencjaria rozpatruje sprawy związane z popełnieniem trzech przestępstw, a mianowicie: znieważeniem postaci konsekrowanych albo ich zabieraniem lub przechowywaniem w celach świętokradczych (kan. 1367 KPK/83); udzieleniem rozgrzeszenia współnikowi grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu (kan. 1378 § 1 KPK/83); bezpośrednim naruszeniem przez spowiednika tajemnicy spowiedzi (kan. 1388 § 1 KPK/83). Pozostałe przestępstwa zastrzeżone Stolicy Apostolskiej wywołują skutki także na forum publicznym, dlatego nie są przedmiotem absolicji ze strony Penitencjarii, albo też są popełniane bardzo rzadko (np. zdrada tajemnicy dotyczącej wyboru papieża).

W przypadku profanacji postaci eucharystycznych spowiednik powinien podać m.in. następujące informacje: przybliżony wiek penitenta oraz stan jego zdrowia psychicznego; kiedy, ile razy i w jaki sposób zostało popełnione przestępstwo; co było motywem (chęć zysku finansowego czy obraza Pana Boga); czy zostało popełniane indywidualnie czy przy współudziale innych; jeśli profanacja została popełniona z inspiracji sekty satanistycznej, należy zaznaczyć, czy penitent zerwał z nią wszelkie kontakty.

Spowiednik, przedstawiając Penitencjarii fakt popełnienia przestępstwa bezpośredniej zdrady spowiedzi przez kapłana, jest zobowiązany podać m.in.: przybliżony wiek kapłana; kiedy, ile razy i w jakich okolicznościach doszło do ujawnienia tajemnicy spowiedzi; czy zostało popełnione świadomie i dobrowolnie, czy raczej było następstwem niezachowania przez kapłana należytej ostrożności; czy przyznanie się do zdrady nie ma podłoża w skrupulanctwie kapłana; czy ujawnienie tajemnicy spowiedzi wyrządziło lub może wyrządzić jakąś szkodę; czy istnieje niebezpieczeństwo ujawnienia samego faktu zdrady tajemnicy i informacji będącej przedmiotem zdrady na forum publicznym. Ponadto spowiednik winien wypowiedzieć się co do dalszej perspektywy sprawowania sakramentu pokuty przez kapłana, który w przeszłości dopuścił się przestępstwa bezpośredniego ujawnienia tajemnicy spowiedzi.

Natomiast w odniesieniu do przestępstwa udzielenia rozgrzeszenia współnikowi grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu nie może zabraknąć m.in. następujących informacji: przybliżony wiek zarówno kapłana, jak i współnika grzechu; płeć oraz stan cywilny współnika; ile razy i kiedy ostatni raz miało miejsce wykroczenie; czy relacje kapłana ze współnikiem miały charakter stały czy tylko przypadkowy; czy kapłan utrzymuje dalej kontakty ze współnikiem, jeśli tak, to jakie; czy jest kapłanem zakonnym czy diecezjalnym, a także czy jest proboszczem lub pracuje w strukturach formacyjnych bądź edukacyjnych oraz czy zmienił miejsce zamieszkania bądź dalej pozostał w miejscu popełnienia grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu. W przypadku popełnienia tego przestępstwa Penitencjaria wymaga od spowiednika nakreślenia także aktualnej postawy kapłańskiej penitenta.

Rzetelne przekazanie tych informacji przez spowiednika pozwala Penitencjarii podjąć właściwą decyzję, która odnosi się nie tylko do samego faktu absolucji, ale także do określenia właściwej pokuty czy innych zaleceń, do których penitent jest zobowiązany się dostosować.

Zakończenie

Przy omawianiu problematyki odpuszczania kar w zakresie wewnętrznym sakramentalnym na pierwsze miejsce wysuwa się zagadnienie kompetencji spowiednika, gdyż nie wszyscy szafarze sakramentu pokuty posiadają w sytuacjach zwyczajnych władzę uwolnienia z zaciągniętych kar. Ponadto władza spowiedników co do możliwości absolucji z kar ma

pewne ograniczenia, których źródłem jest zasadniczy podział kar na cenzury i kary ekspiacyjne; sposób ich wymierzenia, a więc podział na kary *latae sententiae* i *ferendae sententiae*, oraz akt deklaracji tych pierwszych; a także ewentualne zarezerwowanie ich Stolicy Apostolskiej. Należy zaznaczyć, że uwolnienie penitenta z określonych kar w zwyczajnych sytuacjach nie nakłada nań obowiązku odniesienia się do właściwego przełożonego po uwolnieniu w zakresie zewnętrznym, bądź też w celu otrzymania odpowiednich zleceń, tak jak ma to miejsce w przypadku nagłym czy w niebezpieczeństwie śmierci. W przypadku nagłym prawodawca przewiduje możliwość uwolnienia penitenta, bez konieczności uciekania się do władzy zakresu zewnętrznego, z ekskomuniki i interdyktu, zaciągniętych mocą samego prawa i niedeklarowanych, nie wykluczając tych zarezerwowanych Stolicy Apostolskiej. Niemniej jednak zobowiązuje penitenta do odniesienia się do kompetentnego przełożonego lub do kapłana posiadającego właściwe uprawnienia nie po absolucję od kary, gdyż z niej został już zwolniony w zakresie wewnętrznym, ale w celu otrzymania stosownych poleceń. Taki sam charakter będzie miało odniesienie przez spowiednika do Penitencjarii Apostolskiej w przypadku popełnienia przestępstwa obwarowanego ekskomuniką jej zastrzeżoną, która nie została deklarowana.

Riassunto

Il CIC/83, oltre la via abituale in foro esterno, prevede la possibilità di ottenere la remissione di alcune pene canoniche nel sacramento della penitenza. Chiunque sia investito della potestà esecutiva in foro esterno, può assolvere in foro interno dalle pene *latae sententiae* non dichiarate e non riservate alla Santa Sede, senza che il reo si debba trovare in particolari condizioni. Oltre a ciò, per legge universale, in casi ordinari, possono assolvere, sempre in via sacramentale, qualunque vescovo (can. 1355 § 2), il canonico penitenziere (can. 508) e il cappellano dei carceri, ospedali o viaggi in mare (can. 566 § 2). In questi casi non esiste alcun obbligo di ricorrere al competente superiore o un altro sacerdote munito della facoltà di assolvere le specificate pene.

L'attuale legislazione, oltre a questi casi, prevede due circostanze particolari che permettono di rimettere in foro interno sacramentale determinate pene. Il primo, quando il penitente si trova in pericolo di morte, ogni sacerdote, a norma del can. 976, possiede la facoltà di assolverlo da qualunque censura, sotto l'obbligo di ricorrere al superiore, sotto pena reincidenza, una volta che il reo sia uscito dal pericolo di morte. Però tale obbligo rimane solo nel caso che il reo sia stato assolto da censure *ferendae sententiae* o *latae sententiae* dichiarate o riservate alla Santa Sede (can. 1357 § 3). Invece, il secondo caso, di cui

al can. 1357 §§ 1–2, viene incontro alle necessità spirituali del penitente. Quando per lui sia duro rimanere in stato di peccato grave, ogni confessore ha la facoltà di assolverlo da ogni censura di scomunica e di interdetto *latae sententiae*, anche da quelle riservate alla Santa Sede, purché non dichiarate. Però, in tal caso al penitente viene imposto l'obbligo di ricorrere entro un mese, sotto la pena di ricaduta nella censura dalla quale è stato liberato, al superiore competente o a un sacerdote che abbia la debita facoltà. Nel caso delle scomuniche riservate alla Santa Sede ancora occulte e non dichiarate si dovrà ricorrere alla Penitenzieria Apostolica.

Marek Stokłosa SCJ – doktor, ur. w 1966 roku w Tarnowie. W latach 1986–1992 odbył studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Misyjnym Księży Sercanów w Stadnikach, a w 1993–1997 studia z zakresu prawa kanonicznego i cywilnego na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie, zakończone doktoratem *utroque iure* w 2006 roku. W latach 1997–2006 pełnił funkcję sekretarza generalnego Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego. Aktualnie wykładowca prawa kanonicznego WSM Księży Sercanów w Stadnikach, adiunkt w Katedrze Prawa o Sakramentach na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW. Sekretarz redakcji kwartalnika „Prawo Kanoniczne”, członek Stowarzyszenia Kanonistów Polskich i Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo.